Муқәддәс Китап

Тәврат 8-қисим

«Рут»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Тәврат 8-қисим

«Рут»

Кириш сөз

Арқа көрүнүши

Тәвратниң «Рут» дегән қисми «батур һакимлар» дәвридә өткән Йәһудий болмиған Рут вә уни қобул қилған Йәһудий аилиси тоғрисидики хатиридур. Биз «Батур һакимлар»ниң «қошумчә сөз»идә дегинимиздәк: ««Батур һакимлар»да хатириләнгән чүшкүнлүк һәм паҗиәләрдин Исраил хәлқиниң һәммисини қараңғулуқ вә зулмәт-ғәпләт ичидә яшаватқан, дәп хуласигә келишимиз мүмкин. Шуниң үчүн биз «батур һакимлар» дегән тарих билән замандаш болған «Рут» дегән хатиридики гөзәл тарихни оқуғинимизда, көңлимиз көтирилиду. Чүнки «Рут» дегән тарихта бир аилә ичидә болған өз ара меһир-муһәббәт, садақәтлик вә һөрмәт-иззәтни көрәләймиз. Мошу тарих бизгә Худаниң кәлгүсидә Исраилға нисбәтән немә планлири барлиғини көрситиду».

Мәзкур тарих Худа паҗиәни шат-хорамлиққа айландурған бир тарихтур. Мошу дәвирдә Исраил қәһәтчилик апитигә учрайду. Худаниң Исраил билән болған әһдисигә қариғанда, бу һеч қандақ «тәсадипий иш» әмәс, бәлки Худаниң Өзигә вапасиз бир хәлиқниң үстигә жүргүзгән һөкүмидин ибарәт еди (қәһәтчилик болса «Худаниң җаза-тәрбийисиниң бәш басқучи»ниң иккинчи басқучиниң бир қисми еди. «Батур һакимлар»дики «қошумчә сөз»имиздә, «Худаниң җаза-тәрбийисиниң бәш басқучи» үстидә тохталғинидуқ). Исраиллиқ Әлимәләк дегән киши аилиси билән җан беқишқа өз жутини тәрк етип Моаб зиминиға бариду вә Моабниң шәһәрлиридә турмай, бәлки сәһрасиға берип туриду.

Моабийлар Лутниң әвлатлири еди; уларниң әҗдади Лут әслидә Исраилниң әҗдади Ибраһимниң дуа-тилавәтлири арқилиқ Худаниң җазалишидин қутқузулған болғачқа, Исраил хәлқигә дост болуши керәк болатти («Яр.» 18-19-бап; Моабниң келип чиқиши тоғрилиқ 19:30-38ни көрүң). Һалбуки, әксичә Моаб Исраилға һәсәтхорлуқ қилип («Чөл.» 22-25-баплар), Исраил аҗиз болған вақитларда дайим уларға һуҗум қилип булаң-талаң қилатти («Һак.» 3-бап, «1Сам.» 12:9). Униң үстигә, Моабийлар «Кемош» дегән бутқа чоқунғучи бутпәрәсләр еди; уларниң бу «илаһ»и Моабтикиләрдин «инсан қурбанлиғи» вә көп башқа жиркиничлик ишларни «тәләп қилатти» (1:15, «1Пад.» 7:11, «2Пад.» 3:27).

Жуқирида тилға елинған өчмәнлик вә жиркиничлик бутпәрәслик түпәйлидин Әлимәләк вә аилисидикиләрниң Моабийлар арисида күн өткүзүши интайин тәскә тохтиған болса керәк. Буниңдин уларниң Моабниң шәһәрлириниң биридә турмай, бәлки сәһрада турушиниң сәвәвини чүшинивелиш тәс әмәс.

Әлимәләк намәлум бир иш сәвәвидин Моабта өлиду; униң икки оғли Маһлон вә Килийон Моаблиқ қизлардин хотун алиду. Мәлум бир вақиттин кейин вә йәнә намәлум бир сәвәптин Маһлон вә Килийонму қаза қилиду. Лекин күтмигән йәрдин, улар әмригә

алған икки аял қейинаниси Наомиға вападар вә меһриван болуп чиқиду. Наоми (бәлким Исраил зиминидин айрилған вақтидин он жил өткәндин кейин) Исраил зиминиға қайтишни қарар қилиду; Рут болса өз аилиси, вәтини вә хәлқидин ваз кечип Наомиға яр-йөләктә болушқа униңға һәмраһ болуп биргә қайтишқа нийәт бағлайду. Униң бу әһмийәтлик қарари толиму улуқ нәтиҗиләрни елип келиду. Рут Давут падишаниң әҗдади, шуниңдәк Мәсиһниң әҗдади болуп чиқиду.

«һәмҗәмәт қутқазғучи» яки «һәмҗәмәт ниҗаткар»

Бу тарихниң бир нуқтисини сәл тәпсилийрәк чүшәндүрүш керәк. Мусаға тапшурулған қанун бойичә, бириси намратлишип қәриздар болуп қелип, өз йәрлирини сетишқа, һәтта өзи яки аилисидикиләрни қуллуққа сетишқа мәҗбур болғанда, бундақ сода-сетиқ муддити «азатлиқ жили» (йәни «канай-бурға чалидиған жили», «шатлиқ жили», һәр 50-жили)ғичә болатти («Лавийлар» 25:10-55ни көрүң). Шу жилда барлиқ тәвәликләр әслидики егисигә яки (у аләмдин өткән болса) әң йеқин туққиниға қайтурулуши керәк еди. Һалбуки, «азатлиқ жили»дин илгири намрат кишиниң мәлум бир туққинининң уни яки аилисини намратлиқтин қутқузуш нийити болса, ундақта уларниң йерини қайтуруп сетивелиш һоқуқи бар еди; аилиси қуллуқта болса уларни қуллуқтин һөр қилип сетивелиш һоқуқи бар еди. Қанун бойичә баһаси адил болса һеч ким һелиқи туққанниң бу йолини тосиялмайтти. Ибраний тилида бундақ туққинини сүпәтләйдиған сөз «гоел» дейиләтти; биз «гоел»ни уйғурчиға тәрҗимә қилғанда «һәмҗәмәт қутқазғучи» яки «һәмҗәмәт ниҗаткар» дегәнни талливалдуқ.

Аилиниң бир әзаси башқилар тәрипидин мәлум зәхимгә учриған яки әҗәллик бир зәрбә билән өлгән болуп, пакити толуқ болса, шу аилиниң әзасиға «һәмҗәмәт-қутқазғучи»лиқ ролини өз үстигә елишқа рази болған бир туққининиң җавапкардин зиянни төлитивелиш һоқуқи бар еди («Қан.» 19:1-13, «Йәшуа» 20:1-9).

Наоми вә Рут Пәләстин (Қанаан) зиминиға қайтқанда бәлким толиму йоқсул болса керәк. Уларниң бәхитигә яриша, уларға туққан болған бириси, йәни Боаз исимлиқ бир киши уларға һәр тәрәптин «һәмҗәмәт ниҗаткар» болушқа рази болиду.

Бу ишлар тоғрисида «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

Мәзмунлар вә чоң темилар: —

(1) Бир қейинана учриған күлпәт; Әлимәләк аилисиниң Моабқа бериши (1:1-5)
(2) Бир келинниң вападарлиғи; Наоми билән Рутниң биргә Бәйт-Ләһәмгә қайтип келиши (1:6-22)
(3) «һәмҗәмәт ниҗаткар»ниң меһир-муһәббити: —
  (а) Рутниң «тәсадипийлиқтин» Боазниң етизида башақ териши (2-бап)
  (ә) Рутниң хаманға берип, Боаз билән көрүшүши (3-бап)
  (б) Боазниң Рутни никаһиға елиши (4:1-12)
(4) Падиша Давутниң нәсәпнамиси: Давут падиша Боаз билән Рутниң әвладидур (4:13-22)

Рут

Әлимәләк аилисиниң Моабқа бериши

1 1 Батур һакимлар һөкүм сүргән мәзгилдә шундақ болдики, зиминда ачарчилиқ йүз
бәрди. Шу вақитта бир адәм аяли вә икки оғлини елип Йәһуда зиминидики Бәйт-
Ләһәмдин чиқип, Моабниң сәһралирида бир мәзгил туруп келишкә барди.
2 У кишиниң
исми Әлимәләк , аялиниң исми Наоми, икки оғлиниң исми Маһлон билән Килйон еди.
Улар Бәйт-Ләһәмдә олтирақлиқ, Әфрат җәмәтидин еди. Улар Моабниң сәһрасиға келип
шу йәрдә олтирақлашти.
3 Кейин Наоминиң ери Әлимәләк өлди; аяли икки оғли билән
қалди.
4 Улар Моаб қизлиридин өзлиригә хотун алди. Бириниң ети Орпаһ, йәнә бириниң
ети Рут еди. Улар шу йәрдә он жилдәк турди.
5 Маһлон билән Килйон һәр иккиси өлди; шуниң билән аписи ери һәм оғуллиридин ай-
рилип ялғуз қалди.

Наоми билән Рутниң Бәйт-Ләһәмгә қайтип келиши

6 Шуниң билән аял икки келини билән қопуп Моабниң сәһрасидин қайтип кәтмәкчи
болди; чүнки у Пәрвәрдигарниң Өз хәлқини йоқлап, ашлиқ бәргәнлиги тоғрисидики
хәвәрни Моабниң сәһрасида туруп аңлиған еди.
7 Шуниң билән у икки келини билән
биллә турған йеридин чиқип, Йәһуда зиминиға қайтишқа йолға чиқти.
8 Наоми икки ке-
линигә: — һәр иккиңлар қайтип өз анаңларниң өйигә бериңлар. Силәрниң мәрһумларға
вә маңа меһриванлиқ көрсәткиниңлардәк Пәрвәрдигарму силәргә меһриванлиқ көр-
сәткәй!
9 Пәрвәрдигар силәр иккиңларни өз ериңларниң өйидә арам тапқузғай! — дәп,
уларни сөйүп қойди. Улар һөкирәп жиғлишип
10 униңға: — Яқ, биз чоқум сениң билән
тәң өз хәлқиңниң йениға қайтимиз, — дейишти.
11 Лекин Наоми: — Йенип кетиңлар, әй қизлирим! Немишкә мениң билән бармақчи-
силәр? Қосиғимда силәргә әр болғидәк оғуллар барму?
12 Йенип кетиңлар, әй қизли-
рим! Чүнки мән қерип кәткәчкә, әргә тегишкә яримаймән. Дәрһәқиқәтән бүгүн кечә бир
әрлик болушқа, шундақла оғуллуқ болушқа үмүт бар дегәндиму,
13 улар жигит болғичә
сәвир қилип тураттиңларму? Уларни дәп башқа әргә тәгмәй сақлап тураттиңларму? Яқ,
болмайду, қизлирим! Чүнки Пәрвәрдигарниң қоли маңа қарши болуп мени азаплай-
диғини үчүн, мән тартидиған дәрд-әләм силәрниңкидин техиму еғир болиду, — деди.
14 Улар йәнә һөкирәп жиғлашти. Орпаһ қейинанисини сөйүп хошлашти, лекин Рут уни
чиң қучағлап турувалди.
15 Наоми униңға: — Мана, келин сиңлиң өз хәлқи билән илаһ-
лириниң йениға йенип кәтти! Сәнму келин сиңлиңниң кәйнидин йенип кәткин! — деди.
16 Лекин Рут җававән: — Мениң сениң йениңдин кетишимни вә саңа әгишиш нийитим-
дин йенишни өтүнмә; чүнки сән нәгә барсаң мәнму шу йәргә бариман; сән нәдә қонсаң
мәнму шу йәрдә қониман; сениң хәлқиң мениңму хәлқимдур вә сениң Худайиң мениң-

---

1:1 **«мәзгилдә»** - ибраний тилида «күнләрдә». **«сәһралирида»** - ибраний тилида «етизлиқлирида». Моабтикиләр Йәһудийларға өч еди. Бу Әлимәләк вә аилисидикиләрниң Моабниң шәһәрлиригә әмәс, бәлки сәһрасиға беришиниң бир сәвәви болса керәк.

1:13 **«Мән тартидиған дәрд-әләм силәрниңкидин техиму еғир болиду»** — гәрчә Рут билән Орпаһ һәр иккиси еридин айрилиш азавини тартқан тул хотунлар болсиму, Наоминиң азави техиму еғир еди; униң еридин һәм икки оғлидин айрилип қелиш азави бар еди. Униң үстигә, у икки келинининиң өзидәк яқа жутта тул болуп туруш дәрдини таритишини халимайтти.

–Бу сөзниң йәнә икки тәрҗимиси бар: «Мән силәр үчүн (тул қалғанлиғиңлардин) интайин азаплиниман» яки «Мениң дәрд-әлимим силәргә бәк еғир жүк болуп қалиду, силәр көтирәлмәйсиләр»

му Худайимдур. [17] Сән нәдә өлсәң мәнму шу йәрдә өлимән вә шу йәрдә ятимән; өлүмдин
башқиси мени сәндин айриватсә Пәрвәрдигар мени урсун һәм униңдин ашуруп жазали-
сун! — деди.
[18] Наоми униң өзигә әгишип беришқа қәтъий нийәт қилғинини көрүп, униңға йәнә еғиз
ачмиди.
[19] Иккиси меңип Бәйт-Ләһәмгә йетип кәлди. Шундақ болдики, улар Бәйт-Ләһәмгә йетип
кәлгинидә пүткүл шәһәрдикиләр уларни көрүп зил-зилигә кәлди. Аяллар болса: — Бу
растинла Наомимиду? — дейишти.
[20] У уларға жававән: — Мени Наоми демәй, бәлки «Мара» дәңлар; чүнки Һәммигә Қадир
маңа зәрдаб жутқузди. [21] Тоққузум тәл һаләттә бу йәрдин чиқтим; лекин Пәрвәрдигар
мени қуруқ қайтқузди. Пәрвәрдигар мени әйипләп гувалиқ бәрди, Һәммигә Қадир мени
харлиған екән, немишкә мени Наоми дәйсиләр? — деди.
[22] Шундақ қилип Наоми билән келини Моаб қизи Рут Моабниң сәһрасидин қайтип кәл-
ди; улар иккиси Бәйт-Ләһәмгә йетип келиши билән тәң арпа ормиси башланған еди.

Рутниң Боазниң етизида башақ териши

2 [1] Наоминиң еригә туққан келидиған Боаз исимлик бир адәм бар еди. У Әлимәләкниң
җәмәтидин болуп, интайин бай адәм еди. [2] Моаб қизи Рут Наомиға: — Мән етизлиққа
барай, бирәркимниң нәзиридә илтипат тепип, униң кәйнидин меңип арпа башақлирини
тәрсәм? — деди.
У униңға: — Барғин, әй қизим, деди.
[3] Шуниң билән у чиқип етизлиқларға келип, у йәрдә ормичиларниң кәйнидин башақ
тәрди. Бәхитигә яриша, дәл у кәлгән етизлиқ Әлимәләкниң җәмәти болған Боазниң
етизлиқлири еди.

[4] Мана, у вақитта Боаз Бәйт-Ләһәмдин чиқип келип, ормичилар билән саламлишип: —
Пәрвәрдигар силәр билән биллә болғай! — деди.
Улар униңға жававән: — Пәрвәрдигар саңа бәхит-бәрикәт ата қилғай! — деди.
[5] Боаз ормичиларниң үстигә назарәткә қоюлған хизмәткаридин: — Бу яш чокан кимниң
қизи болиду? — дәп сориди.
[6] Ормичиларниң үстигә қоюлған хизмәткар җавап берип: — Бу Наоми билән биллә Мо-
абниң сәһрасидин қайтип кәлгән Моабий чокан болиду. [7] У: «Ормичиларниң кәйнидин
өнчиләрниң арисидики чечилип кәткән башақларни теривалайму?» дәп тәләп қилди. Ан-
дин у келип әтигәндин һазирғичә ишләватиду; у пәқәт кәпидә бир аз дәм алди, — деди.

1:17 **«Пәрвәрдигар мени урсун һәм униңдин ашуруп жазалисун!»** - ибраний тилида: «... Пәрвәрдигар маңиму шундақ қилсун вә униңдин ашуруп қилсун!»
1:20 **«Мени Наоми демәй...»** -- «Наоми» дегәнниң мәнаси: «йеқимлиқ», «көңүллүк», «һурузлуқ»; «Мара» болса «аччиқ», «әләмлик», «зәрдаблиқ» дегән мәнада.
1:21 **«Пәрвәрдигар мени әйипләп гувалиқ бәрди»** — башқа бирхил тәрҗимилири: — «Пәрвәрдигар маңа қарши чиқти» яки «мени азаплиди». Бу сөзләр тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә азрақ тохтилимиз.
2:1 Мат. 1:5
2:2 **«Башақ териш»** - Тәврат қануни бойичә намрат кишиләр вә яқа жутлуқларниң ормичиларниң арқисидин чечилип кәткән башақларни теришигә рухсәт берилиши керәк («Лав.» 19:9-10ни көрүң).
–Гәрчә Наоминиң өзиниң бир парчә етизи бар болсиму (4:3), униңға шу пәсилдә бир нәрсә терилмиған еди. Рут мошу илтимаси билән Наомини «башақ териш» хиҗаләтчилигидин қутқузиду, әлвәттә.
2:5 **«Хизмәткаридин»** - ибраний тилида «жигитидин». **«Бу яш чокан кимниң қизи болиду? »** - Шу чағда Рут техи тул болғачқа, шуниңға яриша алаһидә кийимлирини кийватқан еди. 3:3ни вә изаһатини көрүң.
2:7 **«Кәпидә»** - ибраний тилида «өйдә». Орма мәзгилдә ормичилар бәлким етизлиқта дәм елишқа вақитлиқ кәпә салған болса керәк.

8 Боаз Рутқа: — Әй қизим, аңлаватамсән?! Сән башақ тәргили башқа бир кимниң етиз-
лиғиға бармиғин, бу йәрдинму кәтмә, мениң дедәклирим билән биргә мошу йәрдә
турғин. 9 Диққәт қилғин, қайси етизда орма орған болса, дедәкләргә әгишип барғин.
Мән жигитләргә: Униңға чеқилмаңлар, дәп тапилап қойдум! Әгәр уссап қалсаң берип,
идишлардин жигитлирим кудуқтин тартқан судин ичкин, — деди.
10 Рут өзини йәргә етип тизлинип, бешини йәргә тәккүзүп тазим қилип, униңға: — Мән
бир биганә турсам, немишкә маңа шунчә ғәмхорлуқ қилғидәк нәзириңдә шунчилик
илтипат тапқанмән? — деди.
11 Боаз униңға жававән: — Ериң өлүп кәткәндин кейин қейинанаңға қилғанлириңниң
һәммиси, шундақла сениң ата-анаңни вә өз вәтиниңдин қандақ айрилип, сән бурун
тонумайдиған бир хәлиқниң арисиға кәлгиниң маңа пүтүнләй аян болди; 12 Пәрвәр-
дигар қилғиниңға мувапиқ саңа яндурғай, сән қанатлириниң тегидә панаһ изди-
гән Исраилниң Худаси Пәрвәрдигар тәрипидин саңа униң толуқ инъами берилгәй,
деди. 13 Рут жававән: — Әй ғожам, нәзириңдә илтипат тапқаймән; мән сениң дедигиң
болушқиму яримисамму, сән маңа тәсәлли берип, дедигиңгә меһриванә сөзләрни
қилдиң, — деди.
14 Тамақ вақтида Боаз униңға: — Қени, буяққа кәлгин, нандин йә, нанни сиркигә төгүр-
гин! — деди. Рут ормичиларниң йениға келип олтарди; Боаз қомачтин елип униңға
тутти. У униңдин тойғичә йеди вә йәнә азрақ ашуруп қойди.
15 У башақ тәргили қопқанда, Боаз жигитлиригә буйруп: — Уни һәтта өнчиләрниң
арисида башақ тәргили қоюңлар, уни һеч хиҗаләттә қалдурмаңлар. 16 Һәтта һәм униң
үчүн азрақ башақларни өнчиләрдин әтәй айрип, униңға тәргили чүширип қоюңлар,
уни һеч әйиплимәңлар, деди.
17 Шундақ қилип у кәчкичә етизлиқта башақ тәрди, теривалғанлирини соққанда, тәх-
минән бир әфаһ арпа чиқти. 18 Андин у арписини елип, шәһәргә кирди, қейинаниси
униң тәргән арписини көрди; у йәнә у йәп тоюнғандин кейин сақлап қойғинини чиқи-
рип униңға бәрди.
19 Қейинаниси униңға: — Сән бүгүн нәдә башақ тәрдиң, нәдә ишлидиң? Саңа ғәмхорлуқ
қилған шу кишигә бәхит-бәрикәт ата қилинғай! — деди.
У қейинанисиға кимниңкидә иш қилғинини ейтип: — Мән бүгүн ишлигән етизниң
егисиниң исми Боаз екән, деди.
20 Наоми келинигә: — Тирикләргиму, өлгәнләргиму меһриванлиқ қилиштин баш
тартмиған киши Пәрвәрдигардин бәхит-бәрикәт көргәй! — деди. Андин Наоми униңға
йәнә: — У адәм бизниң йеқин туққинимиздур, у бизни қутқузалайдиған һәмҗәмәт-
ләрдин биридур, — деди.
21 Моаб қизи Рут йәнә: — У маңа йәнә: «Мениң жигитлирим пүтүн һосулумни жиғип
болғичә улар билән биргә болғин» деди, — деди.

2:8 «Дедәклирим билән биргә мошу йәрдә турғин» - дедәкләрниң иши бәлким арпа пайлирини жиғип өнчә қилиш еди. Рут «уларниң қешида» ишлисә көпрәк башақларни тerәләйтти, әлвәттә.
2:13 «дедигиң» - ибраний тилида «дедәк»ни тәсвирләйдиған икки сөз бар. Рут бу айәттә булардин әң төвән орунни көрситидиған сөзни ишлитип өзини тәсвирләйду.
2:17 «Бир әфаһ арпа» - тәхминән 15 килограмчә еди.
2:20 «Бизни қутқузалайдиған һәмҗәмәтләрдин бири» - («‹һәмҗәмәт-ниҗаткар»имиздин бири» яки «‹һәмҗәмәт-қутқазғучи»имиздин бири») — бу ибраний тилида «гоел» дегән сөз билән ипадилиниду. Бу сөзиниң алаһидә мәнаси бар. Бириси намратлиқтин өзини қуллуққа сетиватқан болса яки башқа қийин әһвалға учрап мал-мүлүгини сатқан болса, Муса пәйғәмбәр тапшурувалған қанунға асасән, шу кишиниң йеқин уруқ-туққанлири, һәмҗәмәтлириниң уни һөрлүккә чиқирип қутқузуш һоқуқи бар еди. Демәк, у сетивалғучиға адил бир баһада пул бәрсила, у униң өз қериндишини һөр қилип қутқузуш һоқуқи бар еди. Һоқуқни ишлитиш һәмҗәмәтиниң өз ихтиярлиғи билән болатти, әлвәттә. У һоқуқини ишләтмәкчи болса, һеч ким уни тосалмайтти. Наоми мошу йәрдә: «Биздин хәвәр елиш мәсъулийити болған йеқин туққанлиримиздин бири бар» демәкчи болиду.

[22] Наоми келини Рутқа: — Әй қизим, бирисиниң саңа яманлиқ қилмаслиғи үчүн башқи-
синиң етизлиғиға бармай, униң дедәклири билән биллә чиқип ишлисәң яхшидур, деди.
[23] Шуниң билән арпа вә буғдай һосули жиғилип болғичә, Рут Боазниң дедәклири билән
жүрүп башақ тәрди. У қейинаниси билән биллә туруверди.

Рутниң хаманға берип, Боаз билән көрүшүш

3 [1] Шу күнләрдә, қейинаниси Наоми униңға: — Әй қизим, һал-әһвалиңниң яхши болуши
үчүн, сениң арам-бәхитиңни издимәймәнму? [2] Сән дедәклири билән ишлигән Боаз
бизгә туққан келиду әмәсму? Мана, бүгүн ахшам у хаманда арпа соруйду.[3] Әнди сән
жуюнуп-таринип, өзәңгә әтирлик май сүрүп, есил кийимлириңни кийип, хаманға
чүшкин; лекин у әр киши йәп-ичип болмиғичә, өзәңни униңға көрсәтмигин. [4] У ятқанда
униң ухлайдиған йерини көрүвал. Андин сән кирип, аяқ тәрипини ечип, шу йәрдә
йетивалғин. Андин у саңа немә қилиш керәклигини ейтиду, — деди.
[5] Рут униңға: — Сән немә десәң мән шуни қилимән, — деди.[6] У хаманға чүшүп, қейина-
ниси униңға тапилиғандәк қилди.[7] Боаз йәп-ичип, көңлини хуш қилип чәшниң айиғиға
берип ятти. Андин Рут шәпә чиқармай келип, аяқ тәрипини ечип, шу йәрдә ятти.[8] Йерим
кечидә Боаз чөчүп, алдиға еңишкәндә, мана бир аял айиғида ятатти!
[9] Ким сән?! — дәп сориди у.
Рут җававән: — Мән хизмәткариң Рут болимән. Сән мениң һәмҗәмәт-ниҗаткарим
болғиниң үчүн хизмәткариңниң үстигә тонуңниң етигини йейип қойғайсән, — деди.
[10] У җававән: — Әй қизим, Пәрвәрдигардин бәхит-бәрикәт тапқайсән! Сениң кейин
көрсәткән садақәт-меһриванлиғиң илгири көрсәткиниңдинму артуқтур; чүнки сени
издигән жигитләр, мәйли кәмбәғәл болсун, бай болсун, уларниң кәйнидин кәтмидиң.
[11] И қизим, әнди қорқмиғин! Дегиниңниң һәммисини орундап беримән; чүнки пүткүл
шәһиримиздики мөтивәрләр сени пәзиләтлик аял дәп билиду.
[12] Дурус, саңа һәмҗәмәт-ниҗаткар болғиним раст; лекин сениң мәндин йеқинрақ йәнә
бир һәмҗәмәтиң бар.[13] Әнди кечичә бу йәрдә қалғин; әтә сәһәрдә әгәр у һәмҗәмәтлик
һоқуқини ишлитип сени елишни халиса, у алсун; лекин һәмҗәмәтлик һоқуқи бойичә

2:22 **«Бирисиниң саңа яманлиқ қилмаслиғи үчүн»** - Наоминиң бу агаһ сөзлири бизгә «Батур һакимлар» дәвридики умумий әһвални аян қилса керәк.

3:1 **«Сениң арам-бәхитиңни издимәймәнму?»** - Наоминиң мошу «арам-бәхит» дегини Рутни қайтидин өй-очақлиқ қилишни көрситиду.

3:3 **«Өзәңгә әтирлик май сүрүп»** - ибраний тилида «өзәңни мәсиһ қилип» яки «өзәңни мәсиһләп».

3:8 **«Чөчүп, ...»** - башқа бирхил тәрҗимиси «титрәп кетип, ...». һечболмиғанда, Боаз путлириға соғ урулғанда ойғинип кәткән болса керәк. **«Еңишкәндә»** - башқа бирхил тәрҗимиси «өрүлгәндә»

3:9 **«Хизмәткариң»** — оқурмәнләрниң есидә барки, ибраний тилида «дедәк»ни тәсвирләйдиған икки сөз бар. Бу айәттә Рут орнини жуқурирақ көрситидиған сөзни өзигә ишләтти (2:13ни вә изаһатни көрүң) **«һәмҗәмәт-ниҗаткар»** дегән уқум тоғрилиқ 2:20ни вә изаһатни көрүң. **«Тониңниң етигини хизмәткариңниң үстигә йейип қойғайсән»** - Рут ейтқан «Тониңниң етигини хизмәткариңниң үстигә йейип қойғайсән» дегән ибарә: — «Мени сайәңниң астиға алғин, мени әмриңгә алғин» дегәнни вә өзиниң Боазниң аяли болушқа рази екәнлигини билдүриду. Худаму Исраилни өз қанити астиға алғанлиғи тоғрилиқ шу сөзни қилған — «Әз.» 16:8ни көрүң.

3:10 **«Сени издигән жигитләр»** - Боазниң сөзигә қариғанда (шүбһисизки, у һәм тиришчан һәм чирайлиқ болғачқа) Рутни бир қанчә жигит издәп кәлгән. Лекин Рут өз мәйлигә әгишип уларни таллимай, бәлки орниға қейинаниси Наомиға яхши болсун дәп рәхмәтлик еригә «һәмҗәмәт-ниҗаткар» болған Боазниң панаһлиғини издигән. Шуниң билән Боаз Рутниң қилғини тоғрилиқ: «Сениң кейин көрсәткән садақәт-меһриванлиғиң илгири көрсәткиниңдинму артуқтур» дәйду. Рутниң «илгири көрсәткән (садақәт-меһриванлиғи)» болса қейинанисиға болған садақәтлигини, униңға һәмраһ болуп өз жутини ташлап Исраилларниң арисиға кәлгәнлигини көрситиду. Боазниң «Сән кейин көрсәткән садақәт-меһриванлиқ» дегини болса өзини издигәнлигини көрситиду.

3:11 **«Пүткүл шәһиримиздики мөтивәрләр»** - ибраний тилида «хәлқимниң шәһириниң дәрвазисидики кишиләр» — қедимки заманда «шәһәрниң дәрвазиси» ақсақаллар вә мөтивәрләр олтиридиған жай еди; шу йәрдә сот ечилатти. Шуңа Боазниң сөзиниң толуқ мәнаси «Мениң шәһиримдики барлиқ мөтивәрләр сени пәзиләтлик аял дәп қарайду».

сени алмиса, Пәрвәрдигарниң һаяти билән қәсәм қилимәнки, мән саңа һәмҗәмәтлик
қилип сени алай. Таң атқичә бу йәрдә йетип турғин! — деди.
[14] У униң айиғида таң атқичә йетип, кишиләр бир-бирини тонуғидәк болуштин бурун
қопти. Чүнки Боаз: — бир аялниң хаманға кәлгинини һеч ким билмисун, дәп ейтқан
еди.
[15] У йәнә Рутқа: — Сән кийгән йепинчини ечип турғин, деди. У уни ечип турувиди, Боаз
арпидин алтә кәмчән кәмләп берип, униң өшнисигә артип қойди. Андин у шәһәргә кир-
ди. [16] Рут қейинанисиниң йениға кәлди. У: — Әй қизим, сән һазир ким?! — дәп сориди.
Шуниң билән у қейинанисиға у кишиниң қилғанлириниң һәммисини дәп бәрди. [17] У: —
У бу алтә кәмчән арпини маңа бәрди, чүнки у: «қейинанаңниң йениға қуруқ қол қайтип
бармиғин» деди, — деди.
[18] Наоми: — Әй қизим, бу ишниң ахириниң қандақ болидиғинини билгичә мошу йәрдә
тәхир қилғин; чүнки у адәм бүгүн мошу ишни пүткүзмәй арам алмайду, деди.

Боазниң Рутни никаһиға елиши, һәмҗәмәт-ниҗаткарлиқ бурчини ада қилиши

4 [1] Боаз шәһәр дәрвазисиға чиқип, шу йәрдә олтарди. Мана, у вақитта Боаз ейтқан
һелиқи һәмҗәмәтлик һоқуқиға егә киши келивататти. Боаз униңға: — Әй бурадәр,
келип бу йәрдә олтарғин, девиди, у келип олтарди.
[2] Андин Боаз шәһәрниң ақсақаллиридин он адәмни чақирип, уларғиму: — Бу йәрдә олти-
риңлар, деди. Улар олтарғанда [3] у һәмҗәмәтлик һоқуқиға егә кишигә: — Моабниң сәһра-
сидин йенип кәлгән Наоми қериндишимиз Әлимәләккә тәвә шу зиминни сатмақчи бо-
луватиду. [4] Шуңа мән мошу ишни саңа хәвәрләндүрмәкчи едим, шундақла мошу йәрдә
олтарғанларниң алдида вә хәлқимниң ақсақаллириниң алдида «Буни сетивалғин»
демәкчимән. Сән әгәр һәмҗәмәтлик һоқуқиға асасән алай десәң, алғин; һәмҗәмәтлик
қилмай, алмаймән десәң, маңа ейтқин, мән буни биләй; чүнки сәндин авал башқисиниң
һәмҗәмәтлик һоқуқи болмайду; андин сәндин кейин мениң һоқуқум бар, деди.
У киши: — Һәмҗәмәтлик қилип уни алимән, деди.
[5] Боаз униңға: — Ундақта йәрни Наоминиң қолидин алған күнидә мәрһумниң мирасиға
униң нами билән аталған бирәр әвлади қалдурулуши үчүн мәрһумниң аяли, Моаб қизи
Рутниму елишиң керәк, — деди.
[6] Һәмҗәмәт киши: — Ундақ болса һәмҗәмәтлик һоқуқумни ишлитип етизни алсам бол-
миғидәк; алсам өз мирасимға зиян йәткүзгидәкмән. Һәмҗәмәтлик һоқуқини сән өзәң
ишлитип, йәрни сетивалғин; мән ишлитәлмәймән, деди.

3:14 **«Ейтқан еди»** - ибраний тилида «ейтқан еди» яки «ойлиған еди» дегән мәна бирла сөз билән ипадилиниду. Биз бу йәрдә «ейтқан еди» дәп тәрҗимә қилдуқ.
3:15 **«Алтә кәмчән»** - бәлким «алтә әфаһ», йәни 27-45 килограмни көрситиши мүмкин.
3:16 **«Сән һазир ким?»** - Наоминиң бу соали билән Рутниң һазирқи салаһийитини сорайду: у: «һазир сән Боазниң аяли болдуңму-йоқ?» дегән мәнани билдүриду.
4:1 **«Әй бурадәр!»** - ибраний тилида «Әй, паланчи-покунчи!» дейилиду. Бу адәм бәлким Рут вә Наомиға қарита һәмҗәмәтлик бурчини өз үстигә елишни рәт қилғачқа, у бу баянда намсиз қалған болса керәк.
4:5 **«Моаб қизи Рутниму елишиң керәк»** — «Лав.» 25:25-34 вә 47-55гә, вә «Қан.» 25:5-10ға қараң. «Рут» 4:6-12-айәттики ишларға қариғанда, Бәйт-Ләһәмдә «пәрсәндсиз қалған қериндишиниң тул хотунини елиш» тоғрисидики бәлгүлимә бежа кәлтүрүлүватқанда, қошумчә маддилар қошулған болса керәк (әслидики қанун бәлгүлимиси бойичә, бириси пәрсәндсиз өлгән болса, униң акиси яки укиси униң мирасиға мирасхор қалдуруш үчүн тул хотунини елиш керәк еди; Бәйт-Ләһәмдикиләр мошу бәлгүлимигә ака-укисидин башқа барлиқ уруқ-туққанлириниму өз ичигә алиду, дәп қошқан охшайду). «Яр.» 38:8-10ниму көрүң.
4:6 **«мән *шу һоқуқни* ишлитәлмәймән»** - бу киши бәлким: «Әгәр Руттин пәрсәнд көрсәм, улар мениң балилирим һесапланмайду; һалбуки, улар башқа аялимдин болған пәрсәндлирим билән тәң мениң мирасимға варис болуши мүмкин, шуниң билән өз пәрсәндлирим еришидиған мирасиниң үлүши әслидикидин азлап кетиду» дәп ойлиса

Боаз Рутни өз әмригә илиши арқилиқ йәрни қайтуруп сетивалиду «Рут» 4:9

[7] Қедимки вақитларда Исраилда һәмҗәмәтлик һоқуқиға яки алмаштуруш-тегишиш
ишиға мунасивәтлик мундақ бир рәсим-қаидә бар еди: — ишни кәсмәк үчүн бир тәрәп
өз кәшини селип, иккинчи тәрәпкә берәтти. Исраилда сода-сетиқни бекитиштә мана
мошундақ бир усул бар еди. [8] Шуңа һәмҗәмәт һоқуқиға егә киши Боазға: — Сән уни
алғин, дәп, өз кәшини селивәтти. [9] Боаз ақсақалларға вә көпчиликкә: — Силәр бүгүн ме-
ниң Әлимәләк кә тәвә болған һәммини, шундақла Килйон билән Маһлонға тәвә болған
һәммини Наоминиң қолидин алғинимға гувадурсиләр.[10] Униң үстигә мәрһумниң нами
қериндашлири арисидин вә шәһириниң дәрвазисидин өчүрүлмәслиги үчүн мәрһум-
ниң мирасиға униң нами болған бирәр әвлади қалдурулсун үчүн Маһлонниң аяли,
Моаб қизи Рутни хотунлуққа алдим. Силәр бүгүн буниңға гувадурсиләр, деди.
[11] Дәрвазида турған һәммә хәлиқ билән ақсақаллар: — Биз гувадурмиз. Пәрвәрдигар се-
ниң өйүңгә киргән аялни Исраилниң җәмәтини бәрпа қилған Раһилә билән Леяһ икки-
сидәк қилғай; сән өзәң Әфратаһ җәмәти ичидә баяшат болуп, Бәйт-Ләһәмдә нам-иззитиң
зиядә болғай; [12] Пәрвәрдигар саңа бу яш чокандин тапқузидиған нәслиң түпәйлидин се-
ниң җәмәтиң Тамар Йәһудаға туғуп бәргән Пәрәзниң җәмәтидәк болғай! — деди.

Падиша Давут Боаз билән Рутниң әвладидур

[13] Андин Боаз Рутни әмригә елип, униңға йеқинлиқ қилди. Пәрвәрдигар униңға шапаәт
қилип, у һамилдар болуп бир оғул туғди. [14] Қиз-аяллар Наомиға: — Исраилниң арисида
саңа һәмҗәмәт-нижаткар нәслини үзүп қоймиған Пәрвәрдигарға тәшәккүр-мәдһийә
қайтурулсун! Шу нәслиңниң нами Исраилда иззәт-абройлуқ болғай! [15] У саңа җениң-
ни йеңилиғучи һәм қериғиниңда сени әзизлиғучи болиду; чүнки сени сөйидиған, саңа
йәттә оғулдин әвзәл болған келиниң уни туғди, — деди.[16] Наоми балини елип, бағриға
басти вә униңға баққучи ана болди. [17] Униңға хошна болған аяллар «Наомиға бир бала

керәк; шуңа у «алмаймән» дегән қарарға кәлгән.
4:7 Қан. 25:7
4:8 **«Өз кешини селивәтти»** - бу кәшни Боаз елип кетиду. У мәзкур сода-сетиққа испат болиду. Кәш бәлким бир парчә йәрниң тәвәлигигә символ болуши мүмкин еди («Қан.» 11:24 вә 25:7-10ни көрүң).
4:10 **«Шәһәрниң дәрвазиси»** - оқурмәнләрниң есидә барки, «шәһәрниң дәрвазиси» қедимки заманларда ақсақаллар вә мөтивәрләр олтиридиған җай еди.
4:11 **«Раһилә вә Леяһ»** - Яқупниң икки аяли болуп, көп пәрсәнд көргән.
4:11 Яр. 29:32-35; 30:1-25; 35:17, 18
4:12 Яр. 38:29; 1Тар. 2:4; Мат. 1:3
4:14 **«һәмҗәмәт-нижаткар»** - шу «һәмҗәмәт-нижаткар» болса туғулған бала өзидур. 15-айәтни көрүң.
4:16 **«баққучи ана»** — бәлким қанун җәһәттин балиниң атақ аниси болғанлиғини көрситиши мүмкин.

туғулди» дәп, униңға исим қойди. Улар униңға «Обәд» дәп ат қойди. У Йәссәниң атиси болди, Йәссә Давутниң атиси болди.

Давут падиша, йәни Давут пәйғәмбәрниң нәсәпнамиси

[18] Пәрәзниң нәсәпнамиси төвәндикидәктур: — Пәрәздин Һәзрон төрәлди, [19] Һәзрондин
Рам төрәлди, Рамдин Амминадаб төрәлди, [20] Амминадабтин Наһшон төрәлди, Наһшон-
дин Салмон төрәлди, [21] Салмондин Боаз төрәлди, Боаздин Обәд төрәлди, [22] Обәдтин Йәс-
сә төрәлди вә Йәссәдин Давут төрәлди.

4:17 **«Обәд»** — «қул», «хизмәткар» дегән мәнада. **«Давут»** — Давут падиша, Давут пәйғәмбәр.
4:18 1Тар. 2:5; Мат. 1:3

Қошумчә сөз

Биз «Рут» дегән китапни оқуғинимизда, уни «Батур һакимлар» дегән тарих билән селиштуруп оқусақ пайдилиқ болиду. Икки тарих охшаш бир дәвирни баян қилған. Лекин көп җәһәтләрдин икки тарихниң оттурисидики пәриқләр интайин чоң.

«Батур һакимлар» билән «Рут» дегән китапниң селиштурмиси: —

(а) «Батур һакимлар»да тарихқа мунасивәтлик шәхсләр интайин көп; «Рут»та интайин аз.

(ә) «Батур һакимлар» бир қәдәр узун китап; «Рут» болса интайин қисқа.

(б) «Батур һакимлар»да пүткүл Исраил хәлқи вә зимининиң ишлири йезилған; «Рут»та пәқәт кичиккинә бир шәһәрдики ишлар йезилған.

(в) «Батур һакимлар»ниң тарихи 300 жиллиқ бир мәзгилни өз ичигә алиду; «Рут» пәқәт бир әвлатниң ишлирини өз ичигә алиду.

(г) «Батур һакимлар»ниң тарихида қирғинчилиқ, басқунчилиқ, бир кенизәкниң җәситиниң парчә-парчә қилиниши, ички уруш, рәзил каһинлар қатарлиқлар баян қилинған. Бу вақиәләрниң бәзилири йүз бәргән Бинямин зимини Бәйт-Ләһәм шәһиригә пәқәт үч-төрт километр кәлсиму, лекин «Рут»та хатириләнгән ишлар «Батур һакимлар»да хатириләнгән ишларға мутләқ охшимайду.

Бу икки китапни селиштуруп оқуш арқилиқ биз мундақ аддий бир саватқа егә болимиз: — гәрчә өз дәвримиздикиләрниң һәммиси дегидәк қайта-қайта гуна қиливеридиған «гунаниң дәвирлиги»гә чүшүп келишкән болсиму, униңға езип әгишишкә мәҗбурланған әмәсмиз. Биз Худадин әйминип, Уни издисәк, һаятимиз әтрапимиздикиләрдин толиму пәриқлик болалайду.

Әлимәләкниң Исраилни тәрк қилиш қарари

Әгәр Әлимәләк вә Наоми әҗдади Ибраһимниң аилисидики тарихтин сават-ибрәт алған болса, озуқ-түлүк тапимиз дәп Худа Исраил хәлқигә ата қилған зиминдин чиқип кетишиниң дайим чатақларни пәйда қилидиғанлиғидин ибарәт савақни билгән болатти. Ибраһим, Исһақ вә Яқупларниң тарихлириниң һәммиси бу ишқа гувалиқ бериду. Худа Өз хәлқигә «Силәргә яхши зиминни ата қилимән» дегән вәдини қилған екән, Униң шу йәрдә олтарақлашқан Исраилларни беқиши турған гәп еди. Амма мәзкур тарихта Әлимәләкниң зиминдин айрилиши тоғрилиқ Пәрвәрдигардин йол сориғанлиғи һәққидә һеч қандақ сөз йоқ; қариғанда, униң бу планини Худадин әмәс, бәлки пүтүнләй бир «инсаний план» дегили болиду. Қәһәчиликтә улар Пәрвәрдигардин йол сориған болса, шүбһисизки, Худа буниң мәлум бир йол арқилиқ уларға жүргүзгән «тәрбийилик җаза»синиң бир қисми екәнлигини, шуниңдәк Өз хәлқи Өзигә қарап товва қилип қайтип кәлсә, уларға озуқ-түлүкниң болидиғанлиғини көрситәтти (Худаниң шундақ «тәрбийилик җаза»лири тоғрилиқ «кириш сөз»имиз вә «Батур һакимлар»дики «қошумчә сөз»имизниму көрүң).

Әмилийәттә уларниң қарари әһвалини техиму бәттәрләштүрди. Уларниң «инсаний план»и өзлирини азап-оқубәттин вә өлүмдин қутқузмиди.

Һалбуки, хәқниң нәзири чүшмәйдиған йоқсул бир аялниң қарари бу аилиниң пүтүн әһвалини өзгәртиду. Наоми Пәләстингә (Қанаанға) қайтишни қарар қилғандин кейин, Рут униңға һәмраһ болуп беришни нийәт қилиду; нәтиҗидә, у ахирида Рәббимиз Әйса Мәсиһниң әҗдади болушқа муйәссәр болиду. Матта тәрипидин пүтүлгән Мәсиһниң нәсәпнамисида Рут тилға елиниду; Йәһудий хәлқиниң әнъәнилири бойичә нәсәпнамиләрдә пәқәт әрләрниң исмилирила хатирилиниду («Мат.» 1:5); Рут аял һәм Моаблиқ болуп, Йәһудий болмисиму, йәнила шу нәсәпнамида тепилиду.

«Рут»та көрүнгән исимларниң мәналири

«Әлимәләк» — «мениң Худайим падишадур». Гәрчә униң шундақ яхши исми болсиму, Әлимәләк Худаниң Исраилниң пүткүл зиминиға егә екәнлигини, Өзидин қорққанларни сақлаймән деган вәдилиридә туридиғанлиғини чиң тутмиған охшайду.

«Наоми» — «йеқимлиқ», «көңүллүк» деган мәнада. Наоминиң өз исми тоғрилиқ аччиқ сөзлирини 1:20дә көрүң. Амма ахирқи һалитидин униң исми һәқиқәтән җисмиға лайиқ болди.

Әлимәләкниң икки оғлидин: — «Маһлон» — «бимар», «ағриқ» дегәнни, «Килийон» — «аҗиз», «зәип», «бош» дегәнни билдүриду. Уларниң исимлири дәрвәқә яки уларниң җисманий һалини яки бәлким бешарәтлик һалда уларниң «иман-ишәши аҗиз» деган роһий һалитини сүпәтлигән болса керәк.

«Рут» — «достлуқ» яки «дост» дегәнни билдүриду. Рут дәрвәқә интайин садиқ дост еди.

«Орпаһ» — «җәрән» деган мәнада болуши мүмкин.

«Боаз» — бәлким «униңда күч бар» яки «чаққанлиқ», «җүрүшлүк» деган мәнада. Бу икки тәрәп дәрвәқә униңда көрүнәрликтур. Боазниң аниси (Салмонниң аяли) Йериходики «паһишә аял Раһаб» еди («Йәшуа» 2-бап, 6:17, 23, «Мат.» 1:5, «Ибр.» 11:31ни көрүң). Боаз бирисиниң яқа жутта мусапир болғандики қийинчилиғини убдан чүшәнгән.

Муәллипниң китапни йезишта немә мәхсәтлири бар?

Муәллипниң (вә шуниңдәк Худаниң Өзиниң, әлвәттә) китапта болған мәхсәтлири төвәндикиләрни өз ичигә алиду, дәп ишинимиз: —

(1) Давут падишаниң Йәһуданиң нәсли екәнлигини испатлаш;

(2) Худасизлиқ бир дәвирдә Худаға итаәтмән вә ихласмән болушқа мүмкинчилик болидиғанлиғини испатлаш; Худаниң «қалдиси» өзигә садиқ туруверидy.

(3) «Һәмҗәмәт-ниҗаткар» дегәнниң ролини баян қилиш. Буниң муһимлиғи дәл шуки, Тәврат һәм Инҗилда Худаниң Өзи Униң әвәткән Мәсиһи арқилиқ Исраилға, андин пүткүл дунияға «Һәмҗәмәт-Ниҗаткар» болидиғанлиғи көрситилиш;

(4) Давутниң җәмәтиниң тарихини көрситиш.

«Рут»ниң ахирқи айәтлиридин қариғанда, ениққи, китап униңда тәсвирләнгән вақиәләрдин аз дегәндә үч дәвирдин кейин һазирқи шәкилдә йезилған. Шүбһисизки, мәзкур китап йезилған вақитқичә, бу ишлар Боаз җәмәти үчүн интайин қәдирләнгән

бир аилә тарихи болуп кәлгән. Амма китапниң Давут тәхткә олтириштин бурун йезилғанлиғи йәнә еник; чүнки 17:4дә «У (Обәд) Йәссәниң атиси болди; Йәссә падиша Давутниң атиси болди» демәй, бәлки «**У** (Обәд) **Йәссәниң атиси болди; Йәссә Давутниң атиси болди**» дәп йезилғандур.

Тәвраттики «Самуил» дегән тарихни оқуғанлар Исраилниң биринчи падишаси Бинямин қәбилисидин болған Саул екәнлигини билиду. Һалбуки, Саул һөкүм сүрүш вәзиписини яхши башлиған болсиму, у ахирида вапасизлиқ түпәйлидин Худа тәрипидин падишалиғидин чәткә қеқилиду. Самуил пәйғәмбәр астиртин Давутни кәлгүси падиша болушқа мәсиһләйду («1Сам.» 16-бап). Саул вапат болғандин кейин Исраил хәлқи Давутни һәқиқий Йәһудий әмәс» дәп қариши мүмкин еди; чүнки униң нәсәпнамисидә «Йәһудий болмиған» икки аял, йәни «паһишә Раһаб» вә «Моаб қизи Рут» бар еди. Шуңа бәзилири Давутниң падиша болушини қобул қилишқа қарши пикирдә болған болуши мүмкин еди. Улардин бәзилири дәрвәқә Саулниң оғли Ишбошәткә әгәшкән («2Сам.» 8-10-бап). Шуниң үчүн мүмкинчилиги барки, Самуил пәйғәмбәр хәлиқниң һәқиқий әһвални вә Боаз җәмәтидикиләрниң һәқиқий пәзиләтлирини билип йетиши үчүн «Рут» дегән мәзкур тарихни язған; әмәлийәттә Боаз вә Рутниң жүксәк әмәллири Бинямин қәбилисидикиләрниң (йәни Саулниң җәмәтидикиләрниң) дәһшәтлик тарихи («Батур һакимлар»да хатириләнгән) билән селиштурғанда, пүтүнләй охшимайду.

«Батур һакимлар» вә «Рут»ниң Давутниң падиша болушидин илгири йезлиғанлиғиға йәнә кичик бир парчә испат бар. «Батур һакимлар»дики 1-бапта, «**Лекин Биняминлар болса Йерусалимда олтириватқан Йәбусийларни қоғлап чиқириветәлмиси; шуңа та бүгүнгичә Йәбусийлар Биняминлар билән Йерусалимда турмақта**» дейилиду («Һак.» 1:21). Һалбуки, Давут падиша болуп тикләнгәндин кейин дәсләпки әмәллириниң бири Йерусалимни ишғал қилип, өз пайтәхти қилиштин ибарәт еди («2Сам.» 5:6-7). Шуниң үчүн мәзкур китаплар шу вақиәдин илгири, амма Давут аллиқачан мәшһур болуп қалған бир мәзгилдә (бәлким Самуил пәйғәмбәр тәрипидин) йезилған болса керәк.

(5) Худаниң меһир-шәпқитиниң «Йәһудий әмәсләр» («ят әлләр», «таипиләр»)ни өз ичигә алғанлиғини испатлаш.

(6) Мәсиһниң «Һәмҗәмәт-Ниҗаткар» болидиғанлиғиға бир хил «бешарәтлик тарих» яки «бешарәтлик рәсим»ни көрситиш.

Мәсиһ Әйсаниң барлиқ инсанларға «һәмҗәмәт-ниҗаткар» болуши

Тәвраттики пәйғәмбәрләрниң Худани «Һәмҗәмәт-Ниҗаткар» (ибраний тилида «гоел») дәп көрситишиниң өзи адәмни интайин һәйран қиларлиқ иштур. Чүнки Худа қандақму инсанға «һәмҗәмәт» яки «туққан» болсун? Мәсилән, «Аюп» 19:25дә мундақ дейилиду: —

«**Мән шуни билимәнки, өзәмниң һәмҗәмәт-Қутқазғучим һаяттур,**
У ахирәт күнидә йәр йүзидә туруп туриду!»

Биз болупму «Рут» дегән китап арқилиқ «һәмҗәмәт ниҗаткар» болуш иши тоғрилиқ техиму хәвәрдар болғачқа, Аюп пәйғәмбәрниң бу бешаритини: «Мениң әрштә бир йеқиним, маңа туққан болған бириси бар; у маңа туққан болғачқа мени қутқузушқа рази болиду; у ахирқи заманда келип, Худаниң һөкүмлирини сүрүп, барлиқ ишни сорап һәммисини дурус қилиду!» дегәндәк чүшәнсәк болиду.

«Рут»

Рәббимиз Әйса Мәсиһ әрштин келип, инсан болуп туғулғачқа («Юһ.» 1:14), у пүткүл инсанийәт үчүн «һәмҗәмәт-Нижаткар» болуш орнини алиду.

«Һәмҗәмәт нижаткар»ниң мәлум бир туққинини қуллуқтин қутқузуши үчүн төвәндики салаһийәтлири болуши керәк: —

(1) Униң йеқин туққини болуши керәк;
(2) Һөрлүк бәдилини төләшкә рази болуши керәк;
(3) Униңда һөрлүк бәдили болуши керәк вә уни нәқ мәйданда төләләйдиған болуши керәк!
(4) Өзи әркин киши болуши керәк (уни тосидиған яки униңға чаплишивалидиған башқа бир иш яки әһвал болмаслиқ керәк);

Инжилни оқуғанда, оқурмәнләр Рәббимиз Әйса Мәсиһниң бу салаһийәтлириниң һәммиси бар болғанлиғини көрәләйду. Боаз «һәмҗәмәт-нижаткар»лиқ ишини ада қилиши билән у Йәһудий болмиған Рутни Худаниң хәлқиниң Тәвраттики «нижатлиқ тарих»ниң бир қисми қилип киргүзиду. Мәсиһ Әйса «һәмҗәмәт-нижаткар»лиқ ишини ада қилиши билән Йәһудий болмиған бизләрни (ишәнгән болсақ) Худаниң хәлқиниң толуқ һәм мәңгүлүк «нижатлиқ тарих»иниң бир қисми қилип киргүзиду. Боаз вә Рутниң оттурисидики «ашиқ-мәшуқлуқ тарих» болса Мәсиһ билән нурғунлиған «ят әлликлер»дин тәркип тапқан җамаитиниң оттурисидики чоңқур меһир-муһәббәт вә мунасивитини көрситидиған әҗайип бир рәсим болиду. Шуниңдәк әмәлийәттә, пүткүл Муқәддәс Китапни Худаниң Өз хәлқи болған җамаәткә чоңқур меһир-муһәббитини аян қилған, «Қозиниң той зияпити» билән ахирлишидиған бирхил «романтик һекайә» дегили болиду («Вәһ.» 19:9, 21:9-27).